

Сумський державний університет
Медичний інститут
Кафедра громадського здоров'я

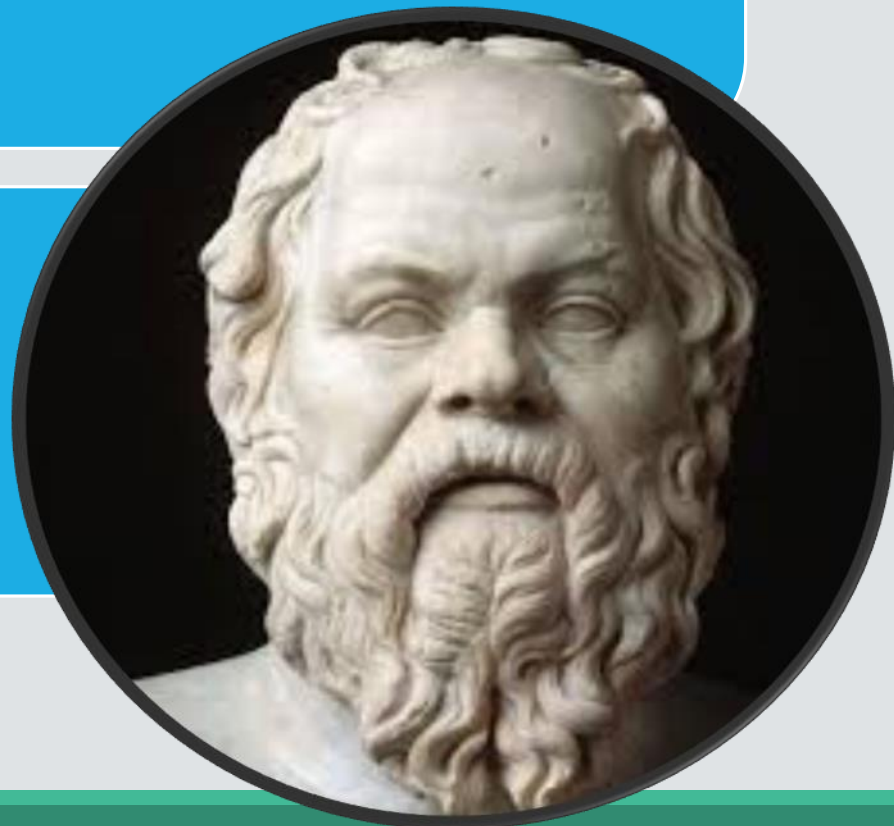
**Епідеміологія основних неінфекційних
хвороб. Глобальний тягар хвороб в Україні
та різних країнах світу.**

Сміянова О. І., старший викладач
кафедри громадського здоров'я

Здоров'я — це не все, але все без
здоров'я — ніщо.

Сократ

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), **здоров'я** – це стан повного фізичного, психічного та соціального добробуту, а не лише відсутність хвороб чи недуг.

**Громадське здоров'я включає в себе :
захист здоров'я, профілактику захворювань
і зміцнення (збереження) здоров'я.**

**Саме профілактика в системі громадського
здоров'я може допомогти вирішити вказані
проблеми, оскільки покликана рятувати
життя мільйонів людей, у той час як
лікувальний підхід – тільки одне життя.**

В ухваленій Урядом Концепції розвитку системи громадського здоров'я в Україні закладені засади переорієнтації фокусу системи охорони здоров'я від політики лікування до політики зміцнення та збереження здоров'я і попередження захворювань.

Громадське здоров'я – це запобігання захворюванням, травматизму, інвалідності та продовження тривалості життя, при умові ведення здорового способу життя в здоровому середовищі й умовах життєдіяльності для теперішнього та майбутніх поколінь.

Громадське здоров'я — це колективна відповідальність.

Щорічно від хронічних неінфекційних захворювань (ХНІЗ) помирає більше **36** мільйонів чоловік (**63%** випадків смерті в світі).

14 мільйонів чоловік вмирають передчасно, тобто у віці до **70** років.

Більше **80%** тягаря передчасної смертності припадає на країни з низьким і середнім рівнем доходу.

ВООЗ, 2018

У 2011 році ООН оголосила про епідемію ХНІЗ у світі.

До 2030 року ВООЗ прогнозує збільшення смертей від неінфекційних хвороб до **52** млн. на рік.

Хронічні неінфекційні захворювання (ХНІЗ) – це хворобливі стани, які не передаються від людини до людини, тривало перебігають і повільно прогресують, а також погіршують психоемоційне і фізичне (соматичне) здоров'я. Вони постають як результат поєднаного впливу генетичних, фізіологічних, екологічних і поведінкових чинників.

До хронічних неінфекційних захворювань включають хвороби системи кровообігу, злоякісні новоутворення, хронічні обструктивні хвороби легень, цукровий діабет та інші хвороби.

На хронічну патологію страждають до **60 %** дорослого та майже **20 %** дитячого населення.

В основі розвитку більшості неінфекційних захворювань лежать однакові фактори ризику, до яких належать малорухомий спосіб життя, куріння, надмірна маса тіла, нераціональна харчова поведінка та інші. Більшість із названих факторів можливо корегувати і усувати ще на ранніх етапах розвитку людини.

Стратегія ВООЗ щодо зниження рівня ХНІЗ, націлена на чотири основних захворювання: хвороби системи кровообігу, хронічні обструктивні захворювання легень, злоякісні новоутворення, цукровий діабет.

Хвороби системи кровообігу— група хвороб, викликаних порушеннями роботи серця або функціонування кровоносно-судинної системи. Основними причинами смерті від хвороб системи кровообігу завоювань є інфаркти та інсульты, які відбуваються в основному в результаті закупорювання судин, що перешкоджає току крові до серця або мозку. **30 %** смертей в світі фіксуються з причини серцево-судинних захворювань.

Рак (злоякісні пухлини, новоутворення) — велика група захворювань, які є результатом швидкого неконтрольованого утворення аномальних клітин людського організму. Новоутворені клітини проникають в різні частини тіла та органи, утворюючи метастази, що в кінцевому результаті призводить до загибелі людини.

Діабет — це хронічна хвороба, що пов'язана із порушенням в організмі людини процесів обміну речовин і виникає тоді, коли підшлункова залоза людини не виробляє достатньо (або неефективно використовує наявний) спеціальний гормон — інсулін. Проблеми із виробленням інсуліну призводять до підвищення рівня глюкози в крові людини, що, в свою чергу, призводить до тяжких наслідків для організму (погіршення зору, порушення кровообігу, хвороби серця тощо). В світі нараховується **347 млн.** хворих на діабет.

Хронічні респіраторні захворювання (ХОЗЛ) — група захворювань дихальних шляхів та легеневих структур, до якої належать: астма, хронічна обструктивна хвороба легень (ХОЗЛ), респіраторна алергія, професійні захворювання легень і легенева гіпертензія.

Згідно з прогнозами ВООЗ, якщо для лікування ХНІЗ не буде вжито належних заходів, до **2030** року на цю проблему буде витрачено **30 трлн. доларів США**, або **40 %** глобального ВВП.

Головна причина поширення ХНІЗ у світі — нездоровий спосіб життя, а саме: вживання тютюну та алкоголю, надмірна вага та відсутність фізичної активності.

Як свідчить статистика, майже **6 млн.** людей щорічно помирають в результаті як безпосереднього вживання тютюну, так і пасивного куріння. За прогнозами до 2030 року ця кількість зросте до **7,5 млн.**, що складе **10 %** усіх випадків смерті.

Провідні фактори ризику для здоров'я населення в країнах Європи:

- високий АТ - 12,8 %;

- тютюнокуріння - 12,3 %;

- зловживання алкоголем - 10,1 %;

- підвищений рівень холестерину в крові - 8,7 %;

- ожиріння - 7,8 %;

- недостатнє споживання фруктів та овочів - 4,4 %;

- гіподинамія - 3,5 %.

Близько **3,2 млн.** чоловік щороку помирають через гіподинамію. У людей з недостатньою фізичною активністю ризик смерті зростає на **20-30 %**.

Майже **2,3 млн.** чоловік щороку помирають від зловживання алкоголем, а це приблизно **3,8 %** усіх випадків смертності в світі.

ЄБР ВООЗ - Європейська стратегія інтегрованої профілактики ХНІЗ (2006 р.)

ООН - Глобальна стратегія інтегрованої профілактики ХНІЗ в світі (2011 р.)

ВООЗ - Глобальний план дій з профілактики неінфекційних захворювань та боротьби з ними (2012 р.)

Стан здоров'я населення України сьогодні оцінюється як незадовільний, що пов'язано з високим рівнем загальної смертності захворюваності та інвалідності.

В Україні неінфекційні захворювання обумовлюють більше **80 %** глобального тягара хвороб.

Неінфекційні захворювання (хвороби системи кровообігу, новоутворення, діабет, хронічні хвороби органів дихання) зумовлюють понад **2/3** загальної захворюваності та близько **86 %** смертей в Україні.

Україна має один із найвищих у Європі показників смертності від захворювань системи кровообігу: **683** летальні випадки на 100 тис. населення (для порівняння: у країнах європейського регіону – **160**).

Майже **30 %** українців, які померли від неінфекційних захворювань не досягли 60-річного віку.

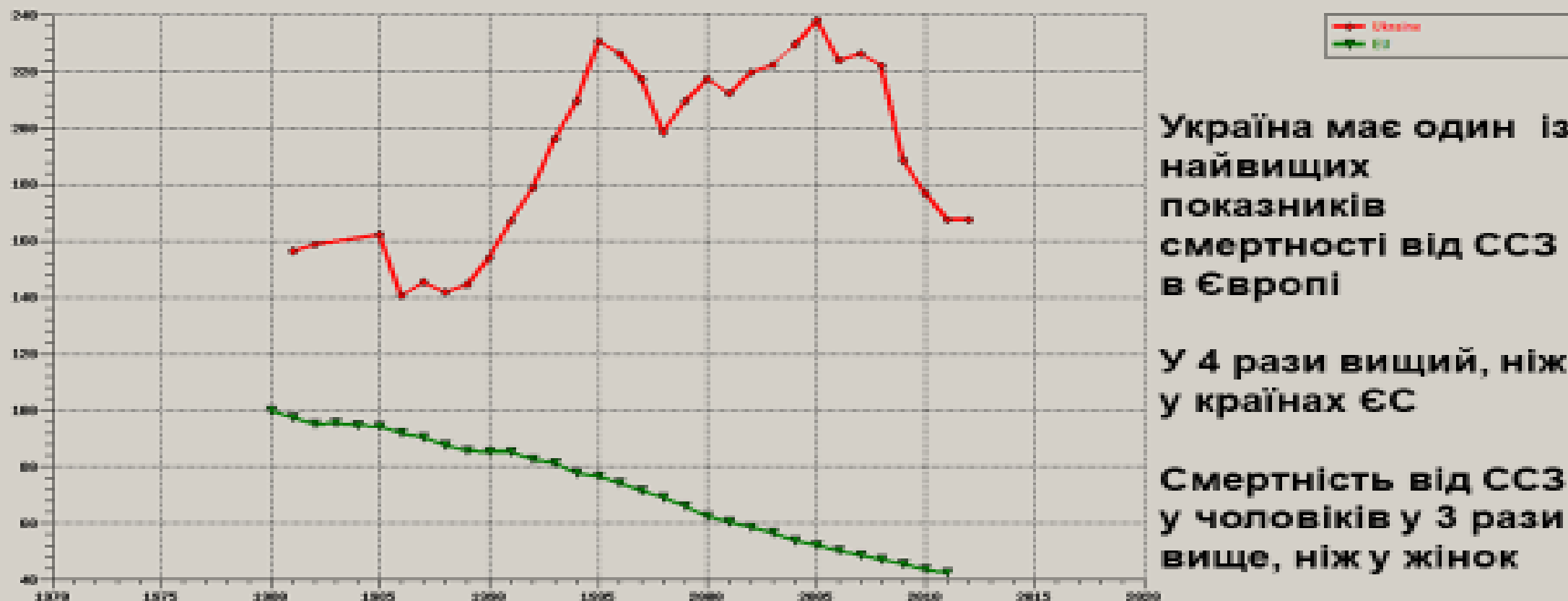
Рис. 1.

Структура смертності населення України, 2019 р., %

2. Актуальність для України Серцево-судинні захворювання (ССЗ)

SDR, diseases of circulatory system, 0–64, per 100 000

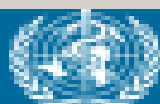

Україна має один із найвищих показників смертності від ССЗ в Європі

У 4 рази вищий, ніж у країнах ЄС

Смертність від ССЗ у чоловіків у 3 рази вище, ніж у жінок

Source: WHO/Europe, European HRA Database, April 2014

World Health Organization

REGIONAL OFFICE FOR Europe

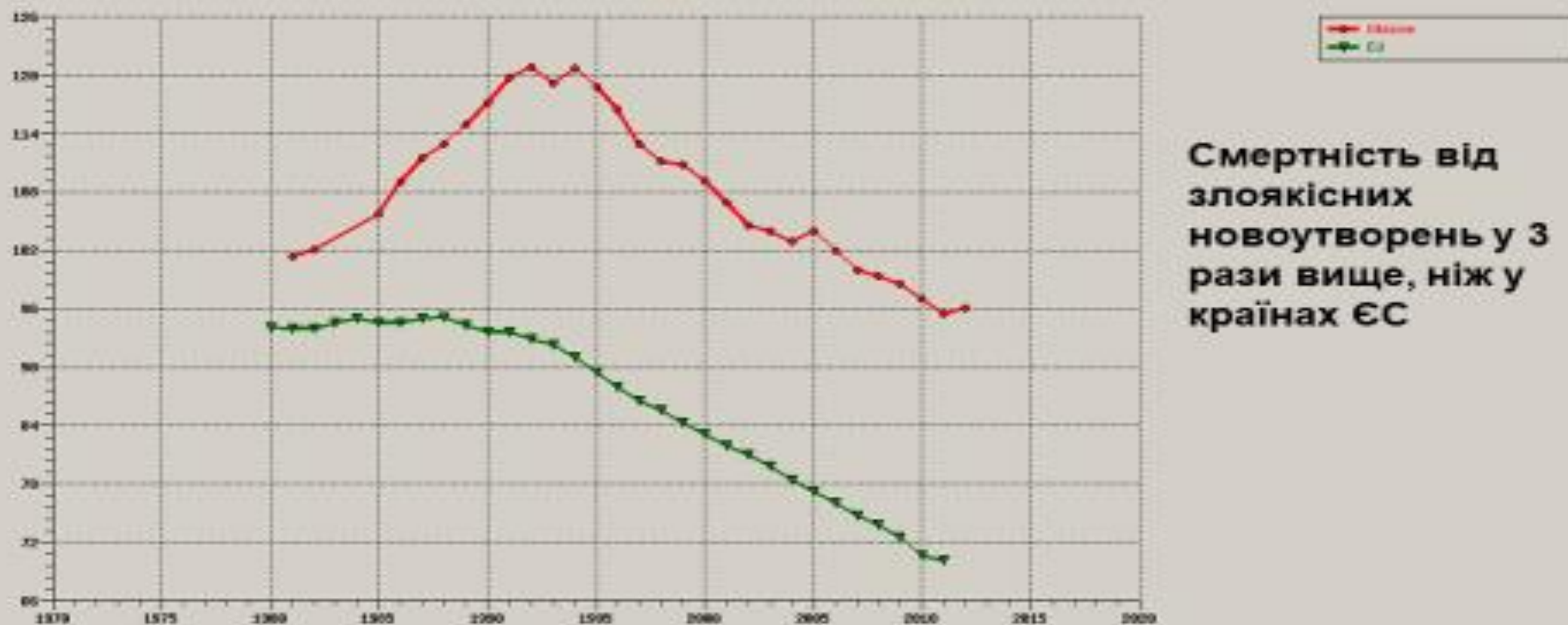
Presentation title (change in view slide master)

Date of presentation

2. Актуальність для України (продовж.)

Злоякісні новоутворення

SDR, malignant neoplasms, 0-64, per 100 000

Смертність від злоякісних новоутворень у 3 рази вище, ніж у країнах ЄС

Source: WHO/Europe, European HRV Database, April 2014

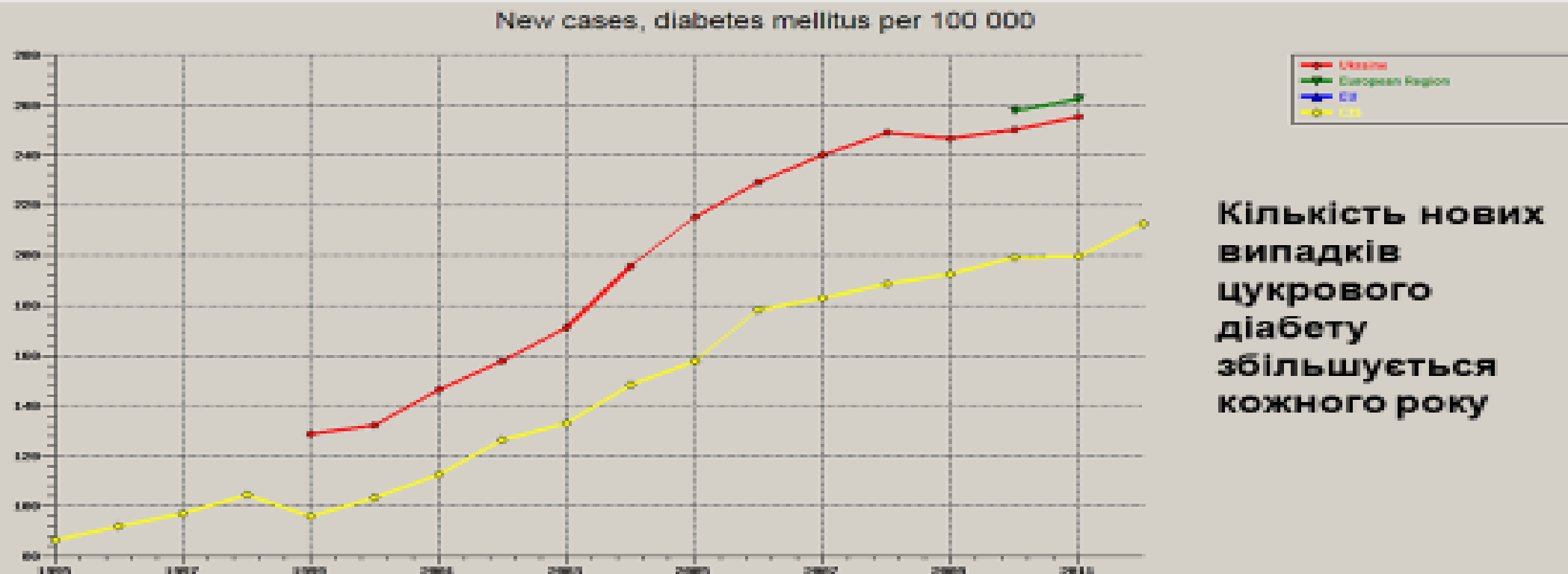
World Health Organization

EUROPEAN OFFICE FOR Europe

Presentation title (change in view slide master)

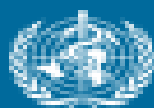
Date of presentation

2. Актуальність для України (продовж.) Цукровий діабет

Кількість нових випадків цукрового діабету збільшується кожного року

Source: WHO/Europe, European NCD Database, April 2011

World Health Organization

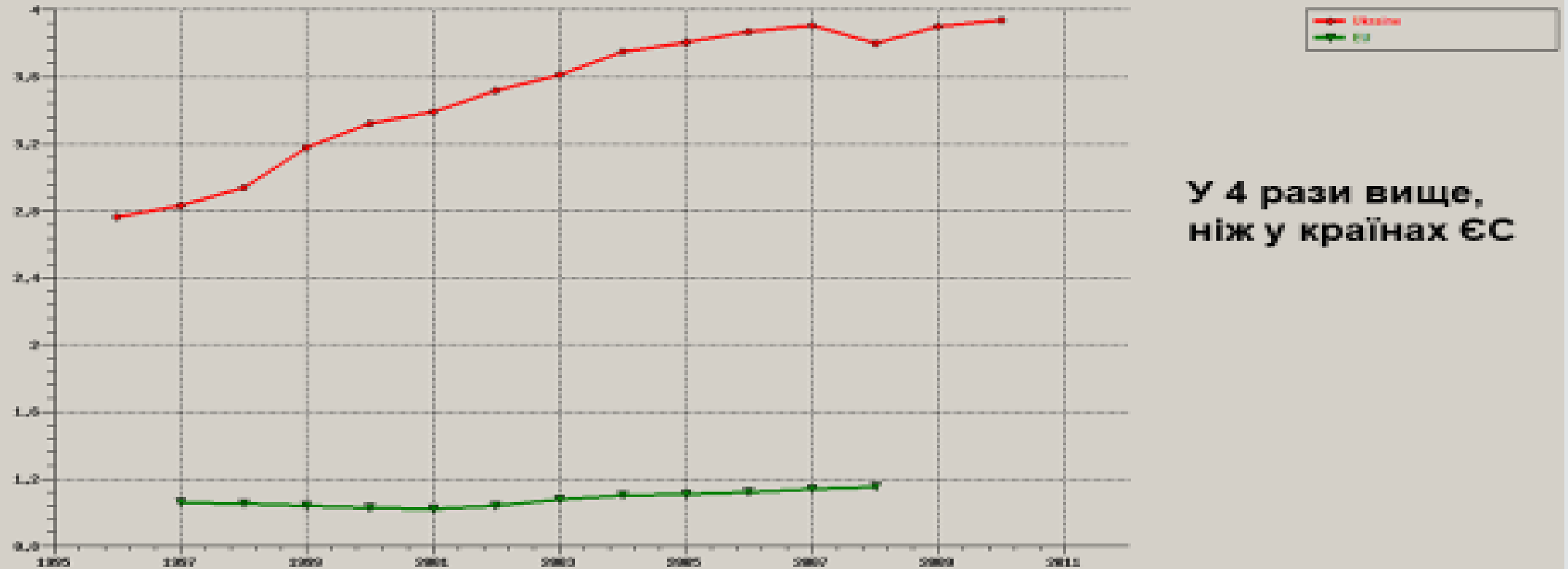
Regional Office for Europe

Presentation title (change in view slide master)

Date of presentation

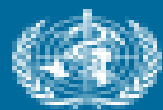
2. Актуальність для України (продовж.) Хронічні обструктивні захворювання легень

Prevalence of chronic obstructive pulmonary disease (%)

У 4 рази вище,
ніж у країнах ЄС

Source: WHO/Europe, European HRV Database, April 2014

World Health
Organization

Regional Office for
Europe

Presentation title (change in view slide
master)

Date of presentation

Складові розвитку неінфекційних захворювань

Фактори
ризиків

Генетичні
порушення

Соціальні
фактори

Відповідаль-
ність за своє
здоров'я

Система стратегічних цілей і принципів у царині ХНІЗ серед факторів, пов'язаних зі способом життя, виділяє куріння, нездорове харчування, недостатню фізичну активність і зловживання алкоголем. Їх корекція сприяє зниженню індивідуального ризику за рахунок впливу на такі біологічні чинники, як надлишкова маса тіла та ожиріння, артеріальна гіпертензія, порушення жирового і вуглеводного обміну.

Фактори ризику розвитку ХНІЗ прямо пов'язані з соціальними, економічними та екологічними детермінантами здоров'я. До їх переліку відносять освіту, наявність і доступність здорової їжі, психосоціальний стрес, доступність послуг охорони здоров'я та інфраструктур, що підтримують здоровий спосіб життя.

Фактори ризику

Модифіковані фактори ризику – фактори ризику захворювання, які можна змінити шляхом корекції способу життя, усунення шкідливих факторів довкілля та звичок, раціоналізація харчування тощо.

Немодифіковані фактори ризику – скорегувати не можна (наприклад, спадковість, вік, стать).

Стратегії зниження частоти неінфекційних захворювань

Популяційна – вплив на ті особливості способу життя і навколишнього середовища, які збільшують ризик розвитку неінфекційних захворювань серед усього населення.

Високого ризику – виявлення і зниження рівнів факторів ризику у людей із підвищеним ризиком розвитку названих захворювань.

Вторинна профілактика – запобігання їх прогресуванню, виявлення осіб із ранніми стадіями захворювання і/або проведення відповідних профілактичних і лікувальних заходів.

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ - ЗАПОРУКА МІЦНОГО ЗДОРОВ'Я

СКЛАД ЗДОРОВ'Я

ЩО ВПЛИВАЄ НА ЗДОРОВ'Я

ПРИНЦИПИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

- більше рухайся, займайся спортом;
- дотримуйся правил повноцінного харчування;
- чередуй навчання та активний відпочинок;
- дбай про особисту гігієну;
- доброзичливо стався до людей;
- набувай корисних звичок;
- загартовуйся.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 року № 530-р затверджений «Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку».

Ухвалення Національного плану передбачене в рамках виконання Угоди про Асоціацію України та ЄС у напрямку реформи системи громадського здоров'я.

Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку

до 2030 року на третину зменшити передчасну смертність від неінфекційних захворювань: серцево-судинних захворювань, раку, діабету та хронічних респіраторних захворювань та інших;

щонайменше на 10% зменшити зловживання алкоголем;

на 10% зменшити поширеність низької фізичної активності;

Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку

скоротити на 30%
споживання солі;

знизити до
показника 18,5%
поширеність
споживання
тютюнових виробів
населенням у віці
понад 15 років;

зупинити зростання
захворюваності на
ожиріння та діабет;

на 25% знизити
смертність від ДТП.

Забезпечення послідовної і довготривалої політики, що сприяє мотивації населення і формуванню сприятливого навколишнього середовища для збереження здоров'я, підвищення якості та подовження життя громадян - одне з головних завдань держави. Така державна політика сприятиме зниженню поширеності серед населення ХНІЗ та факторів, що спричиняють їх розвиток і прогресування, створенню доступних умов для підтримки здорового способу життя і зміцнення здоров'я, профілактиці захворювань і підвищенню відповідальності населення за збереження здоров'я та запобігання ХНІЗ.

Створивши Центр громадського здоров'я МОЗ України разом з іншими міністерствами розпочало довготривалу національну кампанію для запобігання неінфекційним захворюванням. В першу чергу – це розробка та реалізація інформаційної політики і проведення масштабної роз'яснювальної роботи щодо основних факторів ризику неінфекційних хвороб (тютюнокуріння, вживання алкоголю, нездорового харчування, недостатньої фізичної активності тощо) та їх наслідків для здоров'я.

Дякую за увагу!

